

Wojciech Kalinowski

IV Międzynarodowy Kongres Konserwacji Szućizny Przemysłowej

Ochrona Zabytków 35/3-4 (138-139), 243-244

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

konserwacja — B 44 D, specjalne wyroby artystyczne — B 44 F. Informacja patentowa obejmuje 5 krajów produkujących w zakresie opatentowania wynalazków i opracowywana jest na podstawie skrótów opisów patentowych: „Official Gazette” (USA), „Official Journal Patents” (W. Brytania), „Biulletin Officiel de la Propriete Industrielle” (Francja), „Auszüge aus den Auslegeschriften” (RFN), „Otkrytia, izobretenija” (ZSRR). Od stycznia 1981 r. rozszerzono informację patentową o pełne opisy patentowe, które są przesyłane do zainteresowanych tą formą informacji. W związku ze zwiększo-

nym zainteresowaniem od 1982 r. przewidywany jest druk „Informacji Bieżącej” zawierającej ciekawsze pełne opisy patentowe. Powstanie Biura Handlu Zagranicznego PKZ i rozszerzenie konserwatorskich usług zagranicznych wymagało odpowiedniej reklamy. Dużą część polityki promocyjnej realizowana była przez Ośrodek. W latach 1980—1981 zrealizowano kilkanaście imprez składających się z ekspozycji wystawienniczych, odczytów polskich specjalistów i projekcji filmów o ochronie dóbr kultury. Wystawy te zorganizowane m.in. w Bazylei, Bratysławie, Berlinie, Hanoi, Paryżu,

Kijowie, Sofii, Wiedniu i Wilnie, prezentując dorobek badawczy i konserwatorski PKZ spełniły poważną i znaczącą rolę promocyjną przedsiębiorstwa, jak i dorobku polskich konserwatorów w świecie.

Ośrodek podejmował także różnorodną pracę związane m.in. z realizacją i rozpowszechnianiem filmów o ochronie dóbr kultury¹⁸ oraz organizowaniem seminariów i konferencji konserwatorskich.

Andrzej Wawrzęczak

„OCHRONA PRZYRODY I OCHRONA ZABYTEKÓW — KONFLIKT CZY WSPÓŁDZIAŁANIE?” — SESJA NAUKOWA W KRAKOWIE

Każdego roku w maju Komisja Urbanistyki i Architektury PAN Oddział w Krakowie, Sekcja Architektury Krajobrazu organizuje sesję naukową, która stanowi okazję do spotkań ludzi interesujących się architekturą krajobrazu. IX sesja w dniach 14—15.V.1981 r. poświęcona była tematowi: „Ochrona przyrody i ochrona zabytków — konflikt czy współdziałanie?”.

Celem tej sesji było stworzenie platformy porozumienia między dwoma kierunkami ochrony wartości krajobrazowych: ochroną przyrody i ochroną zabytków. W związku z tym propozycja wygłoszenia referatów skierowana została do konserwatorów przyrody i konserwatorów zabytków z 8 województw Polski południowo-wschodniej, tak aby obszar każdego z nich mógł być omówiony z dwu różnych punktów widzenia. W podobnej intencji zwróciliśmy się także do Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, któremu podlega ochrona przyrody i do Ministerstwa Kultury i Sztuki, które decyduje o ochronie zabytków w Polsce.

Problem związków między ochroną przyrody a ochroną zabytków jest ciągle otwarty. Zagadnienie scalenia tych dwóch kierunków w jeden konsekwentny system ochrony krajobrazu

pozostaje nadal w sferze teorii. Mamy nadzieję, że IX sesja przyczyniła się do zbliżenia między teorią i praktyką w tej dziedzinie.

W trakcie sesji wygłoszone zostały następujące referaty: prezentujące problematykę ochrony przyrody i ochrony zabytków w województwach Polski południowo-wschodniej (mgr Jerzy Wertz, Konserwator Przyrody woj. krakowskiego, mgr Jerzy Kossowski, Konserwator Zabytków woj. krakowskiego, mgr inż. Władysław Borowski, Konserwator Przyrody woj. kieleckiego, mgr arch. Tadeusz Borska, Konserwator Zabytków woj. kieleckiego, mgr inż. Stanisław Kogut, Konserwator Przyrody woj. rzeszowskiego, mgr arch. Inga Sapełowa, Konserwator Zabytków woj. rzeszowskiego, mgr Jan Lenart, Konserwator Przyrody woj. bielsko-bialskiego, mgr Karol Gruszczak, Konserwator Zabytków woj. bielsko-bialskiego).

Referaty prezentujące problematykę ochrony przyrody i ochronę zabytków w województwach Polski południowo-wschodniej (mgr Jan Szafranski, Konserwator Przyrody woj. krośnieńskiego, mgr Zdzisław Gil, Konserwator Zabytków woj. krośnieńskiego).

Referaty syntetyczne: dr Tadeusz Rejman (Departament Ochrony Przyrody,

Ministerstwo Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego), Rozwój przyrodniczych obszarów chronionych; prof. dr hab. arch. Wojciech Kalinowski (Dyrektor Ośrodka Dokumentacji Zabytków, Ministerstwo Kultury i Sztuki), Ocena stanu współpracy między ochroną zabytków a ochroną przyrody w Polsce, (referat nie wygłoszony); prof. dr hab. T. Szczęsny (Państwowa Rada Ochrony Przyrody). Możliwości rozwoju współpracy między ochroną przyrody a ochroną zabytków w Polsce (referat nie wygłoszony); doc. dr hab. arch. Krzysztof Pawłowski (Wicedyrektor Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki), Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, jako przedmiot zintegrowanego systemu ochrony (rekomendacje UNESCO i doświadczenia polskie); mgr inż. arch. Lucyna Czyżniewska, Ochrona wartości kulturowych i przyrodniczych w planowaniu wielkoprzestrzennym (na przykładzie woj. toruńskiego i wrocławskiego); prof. dr hab. arch. Janusz Bogdanowski (Zakład Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej), System ochrony krajobrazu, jako propozycja scalenia ochrony przyrody i ochrony zabytków.

Krystyna Pawłowska

IV MIĘDZYNARODOWY KONGRES KONSERWACJI SPUŚCIZNY PRZEMYSŁOWEJ

W dniach 14—21 września 1981 r. odbył się we Francji kolejny kongres Międzynarodowego Komitetu Konserwacji Spuścizny Przemysłowej (ICCIH — International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage), którego zakres działania rozciąga się na zagadnienia tzw. „archeologii przemysłowej” (ten termin przyjęty jest w krajach zachodnich dla zagadnień historii techniki i przemysłu), zorganizowany tym razem przez francuski ośrodek CILAC. Był to już czwarty kongres, poprzednie odbyły się w: 1973 r. — Ironbridge (Wielka Brytania), 1975 — Bo-

chum (RFN), 1978 — Sztokholm — Grangårde (Szwecja).

Obrady rozpoczęły się 15 września w Lyonie i po dwudniowym objeździe czterech wybranych tras kontynuowane były w dniach 18—20 w Grenoble. Trasy objazdów obejmowały zabytki architektury przemysłowej oraz współczesne zakłady przemysłowe w południowo-wschodniej Francji. Uczestnicy mieli możliwość poznać muzea w Lyonie, Le Creusot, Grenoble i in.

W kongresie uczestniczyli przedstawiciele 19 państw: Austrii, Belgii, Czechosłowacji, Danii, Finlandii, Francji,

Hiszpanii, Holandii, Japonii, Kanady, NRD, Norwegii, Polski, RFN, Szwajcarii, Szwecji, USA, Węgier i Włoch. Ogółem w obradach brało udział blisko 250 specjalistów (w tym znaczna część z Francji). W skład delegacji polskiej wchodził: dr Stanisław Januszewski (Instytut Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej), prof. dr Wojciech Kalinowski (Ośrodek Dokumentacji Zabytków), doc. dr Dagnuta Molenda oraz prof. dr Jan Pazdur (Instytut Historii Kultury Materialnej PAN).

Obrady toczyły się w 12 grupach pro-

blemowych. Obejmowały szereg szczegółowych zagadnień jak: problemy teoretyczne „archeologii przemysłowej”, muzeografia naukowa i techniczna, dokumentacja zabytków techniki i przemysłu, zagadnienia techniczno-ekonomiczno-społeczne, urbanistyka przemysłowa, ochrona i konserwacja zabytków przemysłowych i inne. Wygłoszono kilkadziesiąt referatów na posiedzeniach grup roboczych, niestety mogły być one wysłuchane jedynie przez niewielkie grono fachowców w grupach roboczych. Przedstawiciele poszczególnych krajów złożyli na piśmie materiały sprawozdawcze (raporty) o postępie prac w latach 1979—1981, które znajdują się w wydawnictwie pokongresowym¹. Uczestnicy polscy wygłosili 4 referaty, które spotkały się z zainteresowaniem i uznaniem.

Na zebraniu plenarnym w dniu 19 września odbyły się wybory kuratorium komitetu (Committee Board), na czele którego stanął prof. John R. Harris z uniwersytetu w Birmingham (na miejsce dyrektora Teodora G. Sande z Cleveland, wybranego w 1979 r. w

Sztokholmie). W skład kuratorium wszedł jedynie jeden przedstawiciel krajów demokracji ludowej — prof. dr Eberhard Wächtler (Bergbauakademie we Freibergu). Należy stwierdzić, że mimo poważnego udziału Polaków we wszystkich kongresach, w istniejącym układzie (na 19 krajów brały udział jedynie 3 kraje socjalistyczne) nie mamy szans na znaczący udział w Komitecie Międzynarodowym. O organizację następnego kongresu w 1984 r. starają się Stany Zjednoczone oraz Austria. Decyzja w tej sprawie nie została podjęta.

Warto tu podkreślić, że kuratoria organizujące kolejne kongresy przekształciły się obecnie w trwałe Komitety Międzynarodowe, którego znaczenie i działalność wzrasta z roku na rok. Jest to już w tej chwili licząca się organizacja międzynarodowa o wyspecjalizowanym zakresie działania. Byłoby istotnym podjąć starania, aby jeden z przyszłych kongresów (może w 1987 r.) odbył się w jednym z krajów socjalistycznych, co wzmocniłoby poważnie ich rolę w Komitecie Międzynarodowym.

Po kongresie odbył się jeszcze jeden

objazd po okolicach Monbart, Buffon i Chatillon. W trakcie tego i poprzednich objazdów zwiedzano historyczne założenia przemysłowe, np. warzelnie w Salins i w Arc-et-Senans (słynne założenie Cloud-Nicolas Ledoux), harmernię w Nans-Sous-Sainte-Anne oraz współczesne zakłady przemysłowe: Sollvay w Travaux, Merlin w Grenoble i in.

Wojciech Kalinowski

¹ Materiały z kongresów w Ironbridge i Bochum zostały już opublikowane: *Transactions of the First International Congress on the Conservation of Industrial Monuments. Ironbridge 29 May—5 June 1973*, Ironbridge George Museum Trust, Ironbridge 1975, oraz *SICCIM — II International Congress on the Conservation of Industrial Monuments. Transactions*, (opr. W. K r o k e r), Deutsche Bergbau-Museum Bochum, Bochum 1978. Obecnie są w druku materiały z kongresu w Sztokholmie.

ICCIH — MIĘDZYNARODOWE KONFERENCJE KONSERWACJI SPUŚCIZNY PRZEMYSŁOWEJ

Stale wzrastający postęp techniczny i przyspieszone tempo uprzemysławiania krajów europejskich, USA, Japonii i wielu innych jest w ostatnim stuleciu przyczyną przemian strukturalnych i jakościowych w technice produkcji, budowie zakładów przemysłowych, energetyce itd. Rozwój i modernizacja przemysłu powodowały likwidowanie starych zakładów, odchodzenie od dawnych metod i technik produkcji i przemiany krajobrazu kulturowego obszarów uprzemysłowionych. Już w okresie międzywojennym w niektórych państwach (Wielka Brytania, USA, Szwecja, Niemcy i Polska) rodzą się inicjatywy, głównie w środowiskach technicznych, których celem jest ochrona i konserwacja dawnych zakładów przemysłowych, jako historycznych dokumentów rozwoju myśli technicznej. Przykładem może tu być muzeum założone w dawnych zakładach w Sielpi czy konserwacja hamalni we Fronau.

Zainteresowanie zabytkami techniki i przemysłu wzrasta po drugiej wojnie światowej, co jest w pełni zrozumiałe nie tylko wobec zniszczeń wojennych okręgów przemysłowych, ale i wobec przyspieszonego rozwoju przemysłu zarówno w krajach Zachodu, jak i Wschodu. Nie bez znaczenia był tu również zwrot w naukach historycznych ku historii klasy robotniczej i rozwojowi narzędzi produkcji. Kształtuje się coraz szerzej zrozumienie potrzeby ochrony zabytków związanych z historią techniki i przemysłu.

Na początku lat siedemdziesiątych grupa specjalistów z dziedziny historii przemysłu i ochrony zabytków techniki z Wielkiej Brytanii, Szwecji i RFN podjęła inicjatywę zorganizowania pierwszego międzynarodowego kongresu konserwacji zabytków przemysłowych (FICCIM — First International Con-

gress of the Conservation of Industrial Monuments). Organizatorem pierwszego kongresu została Wielka Brytania, a sekretarzem Neil Cossons, dyrektor muzeum Ironbridge (Ironbridge George Museum Trust). Kongres odbył się w dniach 25 maja—5 czerwca 1973 r. w Ironbridge. Zgromadził ponad sześćdziesięciu uczestników z 7 krajów (Irlandia, Kanada, NRD, RFN, USA, Szwecja, Wielka Brytania). Do współudziału w konferencji, z Polski został zaproszony prof. dr Jan Pazdur (IHKM).

Konferencja była pełnym sukcesem organizatorów. Wiele interesujących referatów i objazd cenniejszych zabytków przyczyniły się do przeprowadzenia szerokiej dyskusji, której efektem było utworzenie wybieralnego kuratorium (Congress Board), złożonego z 10 przedstawicieli poszczególnych krajów, dla organizacji następnej konferencji. W skład kuratorium z ramienia Polski wszedł prof. Jan Pazdur. Postanowiono również, aby następna konferencja odbyła się w RFN.

W dniach 3—9 września 1975 r. odbył się drugi międzynarodowy kongres konserwacji zabytków przemysłowych (SICCIM — Second International Congress on the Conservation of Industrial Monuments) w Bochum (RFN), którego organizatorem było tamtejsze Muzeum Górniczo. Liczba uczestników kongresu nie przekroczyła siedemdziesięciu osób, ale brali w nim udział przedstawiciele 17 państw: Austrii, Belgii, Danii, Czechosłowacji, Francji, Holandii, Japonii, NRD, Norwegii, Polski, USA, Szwajcarii, Szwecji, Węgier, Wielkiej Brytanii i ZSRR. Polskę reprezentowało pięciu uczestników: prof. dr Jerzy Jaros (UŚ), inż. Jerzy Jasiuk (Muzeum Techniki w Warszawie), prof. dr Wojciech Kalinowski (ODZ), doc. dr Danuta Mo-

lenda (IHKM), prof. dr Jan Pazdur (IHKM). Obrady kongresu odbywały się w 8 grupach roboczych:

I — sprawozdania krajowe,

II—III — teoretyczne aspekty archeologii przemysłowej,

IV—V — dokumentacja zabytków techniki,

VI—VII — konserwacja zabytków techniki,

VIII — aspekty socjalne archeologii przemysłowej.

Wygłoszono kilkadziesiąt referatów, w tym cztery przez delegację polską (J. Pazdur, D. Molenda, J. Jaros, W. Kalinowski). Obrady połączone były z objazdem zabytków techniki i przemysłu w Zagłębiu Ruhry. Na kongresie wybrano nowe kuratorium, którego przewodniczącym został Hans-Günther Conrad, dyrektor Bergbau-Museum w Bochum. W skład kuratorium weszli m.in.: prof. dr J. Pazdur (Polska) i prof. dr E. Wächtler (NRD). Organizacji następnego kongresu podjęła się Szwecja. Trzeci kongres (TICCIM — Third International Conference on the Conservation of Industrial Monuments) odbył się w dniach 29 maja—5 czerwca 1978 r. w Sztokholmie i Grangärde; organizatorem było Nordiska Museet w Sztokholmie. Udział brało 20 krajów (Austria, Belgia, Bułgaria, Czechosłowacja, Dania, Finlandia, Francja, Holandia, Japonia, Kanada, NRD, Norwegia, Polska, RFN, USA, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania, Węgry, Włochy, ZSRR). W konferencji uczestniczyło ponad 100 osób; z Polski: inż. Jerzy Jasiuk (Muzeum Techniki w Warszawie), mgr Adam Kudła (WKZ Katowice), doc. dr Danuta Molenda (IHKM), prof. dr Jan Pazdur (IHKM), dr Przemysław Smolarek (Muzeum Morskie w Gdańsku). Obrady toczyły się w 9 grupach podstawowych oraz